

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

**ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΠΟΝΤΙΩΝ
ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ**

ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΝΙΚΗΣ 13 - 546 23 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΤΗΛ. (2310) 241.753 - FAX: (2310) 277.315
www.efxinos.gr e-mail: info@efxinos.gr

Για την επέτειο μνήμης και την απόδοση τιμής και ευγνωμοσύνης στον Θεοφύλακτο Θεοφύλακτο,
η Εύξεινος Λέσχη Θεσσαλονίκης εκδίδει την παρακάτω ανακοίνωση:

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Θεοφύλακτος Θεοφύλακτος

Στις 12 Αυγούστου του 1961, σαν σήμερα, πριν από 59 χρόνια, έφυγε από τη ζωή ο «μεγάλος Πόντιος» Θεοφύλακτος Θεοφύλακτος, εμβληματική προσωπικότητα, με ανεκτίμητη προσφορά στα κοινά των Ποντίων, αλλά και ειδικότερα στην Εύξεινο Λέσχη Θεσσαλονίκης.

Ο Θεοφύλακτος Θεοφύλακτος γεννήθηκε το 1884 στο χωριό Μεγάλη Τσίτη της επαρχίας Άρδασσας (περιοχή Αργυρούπολης). Σε ηλικία μόλις πέντε χρόνων έχασε τη μητέρα του. Λόγω και της συνεχούς απουσίας του πατέρα του εξαιτίας των επαγγελματικών του υποχρεώσεων (στο Βατούμ, κυρίως), την ανατροφή του ανέλαβε η γιαγιά του Άννα Θεοφυλάκτου, μητέρα του πατέρα του. Αυτήν αποκαλεί ο Θεοφύλακτος «αγία μάννα» και αυτήν αναγνωρίζει ως εξαίρετη τροφό και πρότυπο στην κατοπινή ζωή του όπου, πιστός στις αρχές και αξίες που του δίδαξε «η Θεοφυλακτίνα», έβαλε και ο ίδιος στο επίκεντρο την αγάπη προς το συνάνθρωπο, τη φιλαλληλία και την ανιδιοτελή προσφορά στο κοινωνικό σύνολο.

Η γιαγιά Άννα («αγία μάννα»), η αδελφή και ο πατέρας του Θεοφύλακτου

Παρότι αγράμματη η ίδια, η γιαγιά Άννα τον παρακίνησε επίμονα να μάθει γράμματα. Μικρόν, τον οδήγησε «σονδέσκαλον τον Σαλονικ'», ο οποίος προφήτεψε το λαμπρό μέλλον του μικρού Θεοφύλακτου στα γράμματα και στην επιστήμη. Στη συνέχεια, μαθήτευσε στο Σχολαρχείο και στο Φροντιστήριο Τραπεζούντας από όπου, αριστούχος σε όλα τα έτη σπουδών, αποφοίτησε το 1903.

Ο Θεοφύλακτος μαθητής του Φροντιστηρίου Τραπεζούντος (1901)

*Ο Θεοφύλακτος (όρθιος, τρίτος από αριστερά)
κατά την αποφοίτησή του από το Φροντιστήριο Τραπεζούντος (1903)*

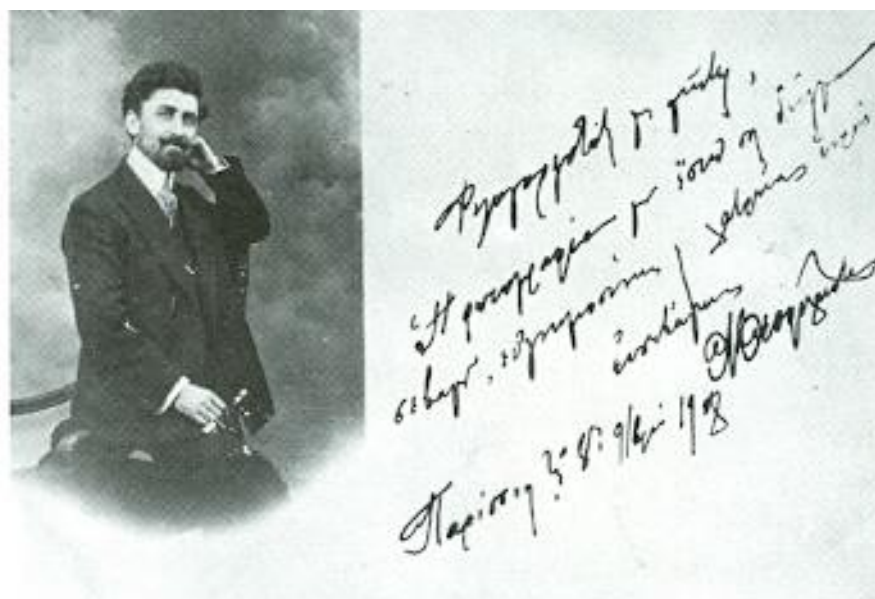
Ακολουθεί η φοίτησή του στην Ιατρική Σχολή του Εθνικού Πανεπιστημίου (Αθήνα). Άριστος και ως φοιτητής, συμπληρώνει τις πανεπιστημιακές του σπουδές και αναγορεύεται διδάκτωρ της Χειρουργικής και Μαιευτικής (Οκτώβριος 1907). Ολοκληρώνει τον κύκλο των ιατρικών σπουδών του στο Παρίσι, ειδικευόμενος στην οφθαλμολογία και την ωτορινολαρυγγολογία, κοντά σε κορυφαίους καθηγητές Ιατρικής.

Ο Θεοφύλακτος (δεύτερος από αριστερά), φοιτητής στην Αθήνα (1905)

Ο Θεοφύλακτος (στη δεύτερη σειρά, πρώτος από αριστερά), φοιτητής στο Παρίσι(1907)

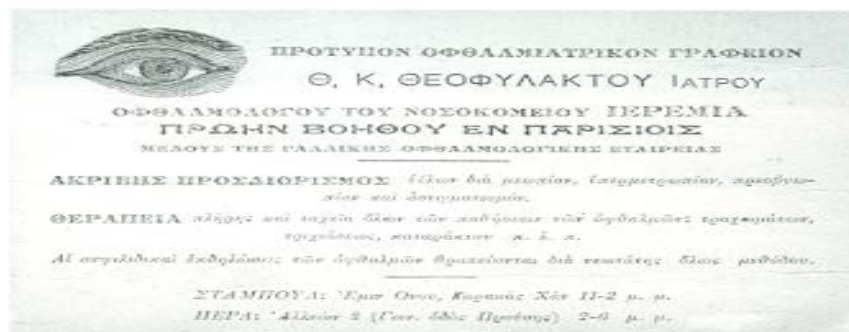

Φωτογραφία, με αφιέρωση στη «μάννα» (γιαγιά Άννα), από το Παρίσι (1908)

Το 1910, αποκτά την άδεια άσκησης του ιατρικού επαγγέλματος, μετά από εξετάσεις που έδωσε στην Αθήνα και στην Κωνσταντινούπολη. Η πρώτη του επαγγελματική δραστηριότητα, ως ιατρού (και κλινικάρχη) γίνεται στην Τραπεζούντα, συνεχίζεται δε και σε άλλες περιοχές (Κωνσταντινούπολη, Βατούμ, Πετρούπολη, Αικατερινοντάρ), αφού ήταν αναγκασμένος, με την οικογένειά του, να μετακινείται αναλόγως με την πολιτική κατάσταση που επικρατούσε κάθε φορά στην περιοχή του Πόντου, κατά την ταραγμένη εκείνη περίοδο, με τις διαδοχικές καταλήψεις και ανακαταλήψεις από ρωσικά και τουρκικά στρατεύματα. Διακεκριμένος γιατρός, επιλέχθηκε και σε διευθυντικές θέσεις και διορίστηκε διευθυντής σε δημόσια νοσοκομεία, στην Πετρούπολη, στο Αικατερινοντάρ, στον Καύκασο και στην Τραπεζούντα, όπου διετέλεσε και Γενικός Αρχίατρος της περιφέρειας Τραπεζούντας. Εν τω μεταξύ, το 1913, έχει παντρευτεί την Ιφιγένεια (το γένος Κογκαλίδη).

Ο Θεοφύλακτος με τη σύζυγό του Ιφιγένεια

Επαγγελματικές κάρτες του Θεοφύλακτου (Κωνσταντινούπολη)

Προσηλωμένος στις ανθρωπιστικές αρχές που του δίδαξε η «αγία μάννα» του, ο Θεοφύλακτος, ήδη από τα φοιτητικά του χρόνια, και ως γιατρός αργότερα, αφιέρωσε ένα μεγάλο μέρος της ζωής του σε κοινωνικές δράσεις. Λάτρης της παιδείας και φιλομαθέστατος ο ίδιος, έγινε Πρόεδρος του φιλεκπαιδευτικού συλλόγου «ΞΕΝΟΦΩΝ» που είχε σκοπό την ενίσχυση της εκπαίδευσης στην ύπαιθρο

και την εποπτεία των σχολείων της εκκλησιαστικής επαρχίας Τραπεζούντας. Επίσης, πρωτοστάτησε στην ίδρυση του «Λυκείου Γουμεράς», που λειτούργησε μέσα στο ομώνυμο μοναστήρι και, ως γραμματέας της «Φιλοπτώχου Αδελφότητας», ανέλαβε σημαντικές πρωτοβουλίες υποστήριξης, ηθικής και οικονομικής, των φτωχών οικογενειών. Ακόμη, ως μέλος της «Επιτροπής Προσφύγων», αφιέρωσε χρόνο και χρήματα για την υγειονομική προστασία και την εν γένει φροντίδα ορφανών παιδιών και την οργάνωση συσσιτίων για άπορες οικογένειες.

Παράλληλα με την επαγγελματική και κοινωνική δράση, ο Θεοφύλακτος αρχίζει και την εθνική του δράση, μετά την ανακωχή του 1918. Διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην οργάνωση των Πολιτικών Επιτροπών των Ποντίων, μέσα από την αναδιοργάνωση των υφισταμένων και την ίδρυση νέων Προσφυγικών Οργανώσεων, στο Βατούμ, στο Αικατερινοντάρ και σε όλες σχεδόν τις παραλιακές πόλεις, αλλά και στο εσωτερικό. Από το συντονισμό των Οργανώσεων αυτών, προέκυψε η «Εθνοσυνέλευση» και, από αυτήν, το «Εθνικό Συμβούλιο του Πόντου», στο οποίο πρώτος Πρόεδρος διετέλεσε ο μέγας ευπατρίδης Βασίλειος Ιωαννίδης (θείος της συζύγου του Ιφιγένειας) και Αντιπρόεδρος ο ίδιος ο Θεοφύλακτος.

Την εθνική και κοινωνική του δράση του Θεοφύλακτου, συμπληρώνει η έκδοση του περιοδικού «Οι Κομνηνοί» και της εφημερίδας «Ελεύθερος Πόντος» που ο ίδιος διηύθυνε και χρηματοδοτούσε την έκδοσή τους.

Στον αγώνα για τη δημιουργία της «Ανεξάρτητης Δημοκρατίας του Πόντου», ο Θεοφύλακτος προσέφερε ανεκτίμητες υπηρεσίες. Με το κύρος του, τη βαθύτατη παιδεία του, το φλογερό εθνικό του φρόνημα και τον χειμαρρώδη λόγο του, περιήλθε όλες τις μεγάλες πόλεις του Πόντου και της νότιας Ρωσίας, του Καυκάσου και Αντικαυκάσου, προκειμένου να ενημερώσει, δια φωτίσει και πυκνώσει τις τάξεις των αγωνιστών για την επίτευξη του πολυπόθητου στόχου. Έλαβε μέρος σε όλες τις επαφές με τις ελληνικές κυβερνήσεις, συνέταξε πλήθος υπομνημάτων, εκφώνησε πύρινους λόγους και διαλέξεις. Το πάθος και η αφοσίωσή του στον αγώνα για την ανεξαρτησία του Πόντου, καταδεικνύονται μέσα από την πυκνή αλληλογραφία και τις περιγραφές που υπάρχουν στο αρχειακό υλικό ποντιακών οργανώσεων και, κυρίως, στο Αρχείο του Εθνικού Συμβουλίου του Πόντου.

Το Εθνικό Συμβούλιο του Πόντου στο Βατούμ

Μετά τη μικρασιατική καταστροφή, ο Θεοφύλακτος με την οικογένειά του εγκαταστάθηκε στη Θεσσαλονίκη (το 1922). Οργάνωσε εδώ την οικογενειακή και επαγγελματική του ζωή, ανοίγοντας ιατρείο και ιδρύοντας οφθαλμολογική κλινική. Δεν παύει, όμως, να εργάζεται για την προσφυγική αποκατάσταση, σε συνεργασία με προσφυγικές οργανώσεις και σωματεία που ιδρύθηκαν για την υποστήριξη των προσφύγων και την επίλυση των ποικίλων προβλημάτων που αντιμετώπιζαν, μετά τον

βίαιο ξεριζωμό από τις πατρογονικές τους εστίες και τον ερχομό τους στην, ανέτοιμη να τους υποδεχθεί, Ελλάδα.

Η Ιφιγένεια Θεοφυλάκτου με τα παιδιά της, Άννα, Κώστα και Παναγιώτη (1925)

Φωτογραφία στο Κεντρικό Νοσοκομείο Προσφύγων (Θεσσαλονίκη, 1928)

Η οικία και κλινική Θεοφύλακτου στην οδό Αγίου Δημητρίου με Σοφοκλέους (1928)

Η οικογένεια Θεοφύλακτου στο σπίτι τους στη Θεσσαλονίκη (1930)

Ακαταπόνητος εργάτης της ποντιακής ιδέας, αρθρογραφεί για το προσφυγικό ζήτημα σε εφημερίδες και περιοδικά, δίνει διαλέξεις, εκφωνεί βαρυσήμαντες ομιλίες, έρχεται σε επαφή με παράγοντες της

τοπικής αυτοδιοίκησης και της κυβέρνησης για να υποστηρίξει θέματα αποκατάστασης των προσφύγων, αλλά και διάσωσης σημαντικών ιστορικών στοιχείων.

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος, με την επανεκλογή του το 1928, εκτιμώντας το επιστημονικό κύρος και την προσωπικότητα του Θεοφύλακτου, τον διορίζει (εξωκοινοβουλευτικό) Υπουργό, επιφορτισμένο με τα καθήκοντα του Διοικητή Θράκης. Στη σύντομη θητεία του ως Υπουργού (Ιούλιος 1928 – Ιούνιος 1929), ο Θεοφύλακτος προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες σε όλους τους τομείς της ζωής των κατοίκων της Θράκης.

Ο Θεοφύλακτος, Υπουργός-Διοικητής Θράκης, με συνεργάτες του στην Κομοτηνή (1928)

Θεοφύλακτος και Ιασονίδης, σε δοξολογία στην Αγία Σοφία Θεσσαλονίκης (1928)

Η προσωπικότητα του Θεοφύλακτου άφησε ανεξίτηλα τα ίχνη της και στη ζωή της Ευξείνου Λέσχης Θεσσαλονίκης. Πρωτοστάτησε στην προεργασία ίδρυσης του Σωματείου, διετέλεσε μέλος του πρώτου

εκλεγμένου Δ.Σ. και, στη συνέχεια, για πολλές θητείες μέλος και Πρόεδρος του Δ.Σ., από το 1934 μέχρι το 1944.

Από εκδήλωση στην Εύξεινο Λέσχη Θεσσαλονίκης

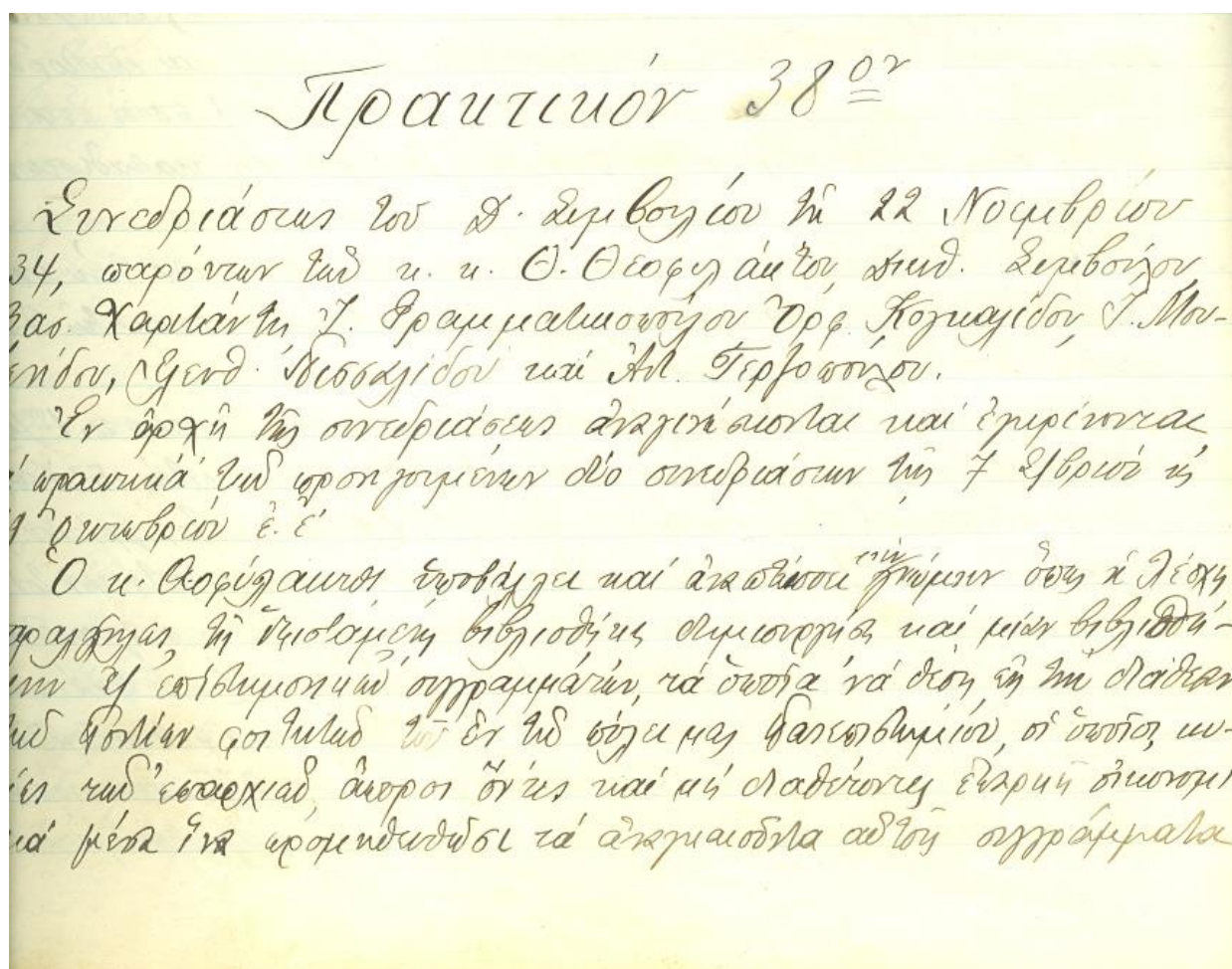
Από ομιλία στην Εύξεινο Λέσχη για την εθνική επέτειο της 25^{ης} Μαρτίου

Αφοσιωμένος στην υπηρεσία της «Ευξείνου Εστίας», όπως την ονόμαζε, ήταν ο εμπνευστής πολλών καινοτόμων δράσεων του Σωματείου, πρωτοποριακών για την εποχή, όπως η ίδρυση και λειτουργία του Λαϊκού Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, η δημιουργία δανειστικής φοιτητικής βιβλιοθήκης, η ίδρυση

Τμήματος Νεολαίας, η σύσταση Επιτροπών παροχής βοήθειας σε άπορους και ασθενείς, η ποικιλότροπη συμπάρσταση σε δεινοπαθούσες οικογένειες κατά την περίοδο της γερμανικής κατοχής, η αγορά ιδιόκτητης στέγης. Ο Θεοφύλακτος, μαζί με άλλους άξιους συνεργάτες στο Δ.Σ., φλογερούς Ποντίους, προσανατόλισαν τη λειτουργία της Ευξείνου Λέσχης στην κατεύθυνση που απαιτούσε το ιδρυτικό καταστατικό της, δηλαδή ως ένα πρότυπο σωματείο με πνευματική, μορφωτική, πολιτιστική και κοινωνική αποστολή.

Ο Θεοφύλακτος, διαπρύσιος κήρυκας της ανάγκης περισυλλογής και διάσωσης των ζώντων μνημείων της ιστορίας και του πολιτισμού του Πόντου, πρωτοστάτησε και στην ίδρυση της Επιτροπής Ποντιακών Μελετών και του «Αρχείου του Πόντου», ανέλαβε δε αυτοβούλως, εκ μέρους του Δ.Σ. της Ευξείνου Λέσχης, το καθήκον της επίβλεψης της συντήρησης, ταξινόμησης και αρχειοθέτησης του Αρχείου του Εθνικού Συμβουλίου του Πόντου, το οποίο είχε δωρίσει στην Εύξεινο Λέσχη ο Λεωνίδας Ιασονίδης το 1934, με τη συνδρομή του Αρχιμανδρίτη Πανάρετου Τοπαλίδη.

Στα πρακτικά των συνεδριάσεων του Δ.Σ. αποτυπώνονται οι καινοτόμες ιδέες και οι οραματισμοί του Θεοφύλακτου, μέσα από τις τοποθετήσεις και εισηγήσεις που, με πείσμα και επιμονή, μετουσίωσε σε πράξεις. Παραθέτουμε μερικά σχετικά αποσπάσματα πρακτικών.

Απόσπασμα πρακτικού αριθ. 38 της 22.11.1934

[illegible]

Απόσπασμα πρακτικού αριθ. 111 της 10.5.1939

Μνημειώδες είναι το σύγγραμμά του Θεοφύλακτου «Γύρω στην άβυσσθη φλόγα», όπου καταγράφει προσωπικές μνήμες, παραθέτει στοιχεία της προσωπικής του ζωής και ιστορικές περιγραφές, καθώς και ανεκτίμητης ιστορικής αξίας αρχαιολογικό υλικό (αλληλογραφία, υπομνήματα, ομιλίες κλπ.) που φωτίζει εναργώς την πολύπαθη ιστορία του Πόντου και των Ποντίων προσφύγων.

Στο βιβλίο του αυτό, 500 σελίδων, ο Θεοφύλακτος καταλήγει με την παρακάτω παράγραφο: « Και ως κάμω μίαν εξομολόγηση : ώρες και ώρες, η ψυχή που δεν υπακούει στον φυσικό νόμο της φθοράς της ύλης, πετά με ταχύτητα πυραύλου στα κάστρα του Πόντου ... σιγομιλά με τον αετό των Κομνηνών ... προσεύχεται στους τάφους εκείνων που πέθαναν ή σφαγιάστηκαν με τον καϋμό ανεκπλήρωτων εθνικών πόθων ... κάθουμαι σε μυστικό ακρογιάλι και με ματιά νοσταλγική ρεμβάζω, ονειρεύομαι τη θρυλική Αργώ της επιστροφής στα ένδοξα, αλλά και πολυστέναχτα εκείνα μέρη ...».

Η Άννα Θεοφυλάκτου, κόρη του Θεοφύλακτου, επίσης γιατρός, εμπνευσμένη από την αγάπη του πατέρα της για τον Πόντο, στρατεύτηκε στην υπηρεσία του ιστορικού σωματείου της «Μέρμνας Ποντίων Κυριών Θεσσαλονίκης» και υπήρξε για πολλά χρόνια μέλος του Δ.Σ. και Πρόεδρος, με

πολυτιμότετη συνεισφορά στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης μέσα από το πλουσιότετο υλικό (φωτογραφίες, έγγραφα κλπ.) που διέσωσε από το οικογενειακό της αρχείο.

Την προσφορά του παππού και της μητέρας της, συνεχίζει η εγγονή του Θεοφύλακτου, Ιφιγένεια Πανίδου, η οποία διετέλεσε επίσης Πρόεδρος της «Μέριμνας Ποντίων Κυριών» και παραμένει ενεργό μέλος του Δ.Σ..

** Το Διοικητικό Συμβούλιο της Ευξείνου Λέσχης, όταν το επιτρέψουν οι υγειονομικές συνθήκες, έχει σχεδιάσει ειδική εκδήλωση για να τιμήσει τη μνήμη του Θεοφύλακτου Θεοφύλακτου και τη μέγιστη προσφορά του στο Σωματείο. Στο πλαίσιο της εκδήλωσης θα γίνει και η δημόσια ονοματοδοσία της αίθουσας συνεδριάσεων σε «Αίθουσα Θεοφύλακτου Θεοφύλακτου», σύμφωνα με προελημμένη απόφασή του.*

Για το Διοικητικό Συμβούλιο

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΥΣΑΡΙΔΗΣ

Η ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΑΝΑΤΟΛΗ ΜΕΝΤΕΣΙΔΟΥ